

HET WONDERBAARLIJKE VERHAAL
VAN EEN
STILLE AVONTURIER

Van Wim Daniëls verschenen eerder
bij Alfabet Uitgevers

Op vakantie!

Familie

De Dikke Daniëls

WIM DANIËLS

Het wonderbaarlijke verhaal
van een
stille avonturier

ALFABET UITGEVERS

2022

Copyright © 2022 Wim Daniëls
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Auteursfoto Peter Arno Broer
Typografie binnenwerk Aard Bakker

ISBN 978 90 213 4122 4

NUR 320

alfabetuitgevers.nl

INHOUD

	Inleiding	7
1	De familie Sutherland Royaards	11
2	Albert en zijn doofheid	22
3	Albert de botanicus	34
4	Albert de schrijver	54
5	Albert de sportman	66
6	De fiets eind negentiende eeuw	78
7	De eerste wereldfietsers	94
8	Alberts eerste grote fietstocht	123
9	Alberts tweede grote fietstocht	143
10	Stilte	178
	Verantwoording	187
	Beeldverantwoording	191

INLEIDING

Dit boek gaat over Albert Sutherland Royaards, de man die eind negentiende eeuw gedurende enkele jaren grote bekendheid genoot als ‘de doofstomme wielrijder’. Zo stond hij in kranten en tijdschriften steevast vermeld als er geschreven werd over de grote buitenlandse fietstochten die hij maakte. Dat waren er twee. De eerste duurde een half jaar, de tweede bijna anderhalf jaar.

Fietsen was eind negentiende eeuw net in opkomst. Het vervoermiddel was in of kort voor 1864 uitgevonden, maar bij de eerste fietsen waren de trappers nog op het voorwiel gemonteerd en de wielen hadden geen banden.

Het duurde tot 1885/1888 voordat de fiets de constructie en ook enigszins het comfort kreeg van de fiets zoals wij die kennen.

Een kleine tien jaar later vertrok Albert Sutherland Royaards vanuit Amsterdam voor zijn eerste grote fietstocht. Hij behoorde samen met enkele buitenlandse avonturiers tot de pioniers onder de wereldfietzers. In Nederland was hij vermoedelijk de allereerste wereldfietser of toch zeker een van de eersten. Kranten en tijdschriften vonden dat op zich al bijzonder, maar daarbij kwam dat Albert een fysieke beperking had – volledige doofheid – waardoor zijn fietsprestaties nog exceptioneler gevonden werden: doof fietsend in den vreemde.

Voordat hij aan zijn fietsavonturen begon, haalde Albert Sutherland Royaards ook al wel geregeld de kolommen van kranten en tijdschriften. Dat kwam doordat hij een enorme hoeveelheid aan nieuwswaardige activiteiten ontplooidde, die bovendien zeer divers van aard waren.

In dit boek beschrijf ik het leven van Albert Sutherland Royaards, vanaf zijn prille jeugd tot aan zijn dood. Daarbij gaat de meeste aandacht uiteindelijk uit naar zijn twee grote fietstochten. Die tochten plaats ik bovendien in de fietscontext van de tijd. Hoever was de ontwikkeling van de fiets gevorderd eind negentiende eeuw? En wie waren destijds de avonturiers uit andere landen die

met een fiets de wijde wereld in trokken? Het wegennet was indertijd nog beperkt en veel wegen lagen er niet best bij; ze zaten vol kuilen en gaten. Het was uitkijken geblazen. En er loerde meer gevaar. Niet van auto's, want die reden er toen nog nauwelijks, maar er waren veel en grote conflicten tussen landen en volkeren. Bovendien bestond in de negentiende eeuw het fenomeen struikrover nog. De wereldfietsers gingen daarom geen van allen op pad zonder een wapen bij zich te dragen. Albert Sutherland Royaards had daarbij het voordeel dat hij lid van een schietvereniging was geweest, waar hij bewezen had een uitstekende schutter te zijn, zoals hij op veel terreinen had laten zien voor geen kleintje vervaard te zijn. Hij was dapper en zeer ondernemend. Met terugwerkende kracht verdient hij ruime aandacht voor wat hij allemaal deed en tot stand bracht. Daarom dit boek: de biografie van een man die in de stilte van zijn doofheid voor veel reuring zorgde.

ALBERT DE BOTANICUS

Albert Sutherland Royaards was van beroep botanicus, wat in zijn geval wilde zeggen dat hij bloemist, bloemkweker en boomkweker was. Hij was daarnaast de grondlegger van het tijdschrift *Floralia*, een weekblad ‘voor tuinbouw, bloementeel, boomkwekerij, landbouw, veeteelt, hoenderfokkerij, jacht, visscherij en fruithandel’. Ja, zijn interesses reikten ver en waren breed.

Floralia was overigens niet alleen een tijdschrift, maar ook een vereniging, die in 1879 in Assen werd opgericht met Albert Sutherland Royaards in het bestuur. Destijds ontstonden er in meer plaatsen in Nederland Flora-

lia-verenigingen, allemaal opgericht met als doel 'den lust tot het kweken van planten bij het volk op te wekken'. In Frederiksoord, niet ver van Assen, werd in 1890 een Floralia-vereniging opgericht die nog altijd bestaat, nu als 'stichting Floralia Frederiksoord en omstreken'. De stichting is nauw betrokken bij het jaarlijkse bloemencorso in Frederiksoord.

Het beroep van botanicus had Albert Sutherland Roy-aards geleerd op de tuinbouwschool Linnaeus in Watergraafsmeer bij Amsterdam. Watergraafsmeer was ooit een polder, die in 1629 werd drooggelegd, waarna de gemeente Watergraafsmeer ontstond, die tot 1921 een zelfstandige gemeente was. In dat jaar werd Watergraafsmeer geannexeerd door Amsterdam.

De Linnaeusschool, opgericht in 1868, stond in de tijd dat Albert er student was in park Frankendael. Evenals de meeste studenten zat Albert er intern. De slaappleaatsen waren op de zolder van Huize Frankendael. Het pand staat nu te boek als 'het laatste buitenhuis van Amsterdam'. Het doet momenteel onder andere dienst als trouwlocatie.

De Linnaeusschool richtte zich op 'het geven van theoretisch en praktisch onderrigt aan jonge lieden, en het daarstellen eener uitgebreide kweekerij van en handel in Boomen, Planten en verdere Tuinbouw-voortbrengselen'.

De opleiding kreeg al vrij snel een goede naam, maar

zou uiteindelijk toch niet heel lang bestaan, wellicht mede als gevolg van een grote brand in 1884. In 1894 verdween het tuinbouwonderwijs uit de Watergraafsmeer.

Albert Sutherland Royaards zat van 1871 tot halverwege 1875 op de Linnaeus-tuinbouwschool. In 1875 behaalde hij er zijn diploma, waarvan melding werd gemaakt in de *Landbouw-courant* van 8 juli 1875:

Diploma's van bekwaamheid zijn uitgereikt aan de HH. J.W.T.S. Middelbeek, J.P. Stricker Jr., P. Fentener van Vlissingen en A.G.G. Sutherland Royaards, allen van Amsterdam.

De naam Leonard Springer ontbreekt hier. Springer was van hetzelfde geboortejaar als Albert en eveneens in 1871 op de Linnaeusschool begonnen met de tuinbouwopleiding. Maar hij deed een jaar eerder eindexamen. Leonard Springer zou een zeer bekende tuin- en landschapsarchitect worden. Leonards vader was de kunstschilder Cornelis Springer, vooral bekend van zijn stads- en dorpsgezichten.

Na het behalen van zijn tuinbouwdiploma volgde Albert nog een korte vervolgcursus op tuinbouwgebied aan een school in Keulen. Keulen had in die tijd al een wijd en

zijd bekendstaande botanische tuin, die mede vanuit opleidingsinstituten in stand werd gehouden. In 1875, toen Albert in Keulen was, vond daar een grote internationale tuinbouwtentoonstelling plaats. De genoemde Leonard Springer won er een prijs met een inzending op het gebied van tuinarchitectuur.

Net als Springer was Albert erop gebrand iets van zijn vak te maken. Hij was leergierig en ondernemend. Op 19 september 1876, een goed jaar na zijn afstuderen, stond zijn naam in de krant *Het Nieuws van den Dag* omdat hij in Rotterdam deelnam aan de tentoonstelling van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw en er 'de bestuursprijs voor gedroogde mossen' won. De krant *Het Vaderland* schreef op 5 oktober 1876 dat Albert op de tentoonstelling maar liefst 375 verschillende mossensoorten had tentoongesteld. Hij kreeg er van de krant een woord van lof voor.

Een jaar later vestigde Albert zich in Assen, waar hij een tuinbouwcentrum begon. Waarschijnlijk viel de keuze op Assen omdat zijn stiefmoeder, Georgina Hoogeveen, er een flink stuk grond had in de hoek Vaart, Witterstraat, Gasfabriekstraat. Die driehoek is nu vol gebouwd met huizen, maar in Alberts tijd was het een mooie lap grond voor zijn tuinbouwbedrijf. Mogelijk had hij overigens ook nog

tuinbouwgrond aan de Witterweg, want naast de Witterstraat wordt in archiefstukken soms eveneens de Witterweg genoemd als locatie van zijn bedrijf. Beide straten bestaan in Assen, waarbij de Witterweg wel goeddeels tot de plaats Bovensmilde behoort.

Assen was helemaal geen ongunstige plaats om zich te vestigen met een bedrijf. In 1870 had het een spoorwegverbinding gekregen (Meppel-Hoogeveen-Assen-Groningen) en vanaf 1877 was er een dagelijkse stoombootverbinding naar Meppel en Zwolle. In Zwolle kon dan weer overstapt worden op de stoomboot naar Amsterdam. Voor de reislustige Albert – die graag in Amsterdam mocht vertoeven – was dat ideaal.

Er is door mensen van het Drents Archief weleens geopperd dat Albert mogelijk mede naar Assen trok omdat hij verwantschap voelde met Hermanus Hartogh Heijs van Zouteveen, die zich eerder al in Assen had gevestigd. Hermanus van Zouteveen, zoals hij zichzelf kortweg placht te noemen, was zowel doctor in de rechten als doctor in de wis- en natuurkunde. Hij werd in 1841 geboren in Delft maar verhuisde in 1873, na een reeks van buitenlandse reizen te hebben gemaakt, naar Drenthe, waar zijn vrouw vandaan kwam. Hij vestigde zich met zijn vrouw, met wie hij vijf kinderen kreeg, in Assen, waar hij zich onder andere met landbouwontginningen bezighield. Hij

liet in 1878 in Assen voor het gezin villa Oakland bouwen in de Beilerstraat. Die villa is er nog steeds, nu als kantoorpand.

Het bijzonderste van Van Zouteveen is dat hij hand-en-spandiensten verrichtte voor Charles Darwin (1809-1882), de Engelsman die we kennen als de grote man van de evolutietheorie. Van Zouteveen becommentarieerde en vertaalde artikelen en boeken van Darwin. Hij, Van Zouteveen, noemde Albert Sutherland Royaards in een noot in het tweede deel van zijn zesdelige boekenserie *Darwin's Biologische Meesterwerken*. Het gaat in dat boek op een zeker moment over de overeenkomsten tussen eskimohonden en wolven: 'In aard verschillen de Eskimohonden weinig van wolven, en volgens Dr. Hayes zijn zij niet vatbaar om zich aan den mensch te hechten.' In een noot schrijft Van Zouteveen dan:

De heer Sutherland Royaards te Assen meldt mij daarentegen: 'Ik heb 10 jaren lang een reu Eskimohond gehad (wegens ouderdom in Maart jl. door chloroform gedood), en aanhankelijk was deze hond in hooge mate, ook zeer verstandig en buitengewoon moedig. Ik kocht deze hond van een Eskimoslede door een kapitein van een zeilschip. De hond gelijkt in alles op den zoo gevreesden grijzen wolf.'